

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Del 1. Utbildningsvetenskaplig kärna

Lärosäte: Luleå tekniska universitet

Yrkesexamen: Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan i undervisningsämnena: **matematik, samhällskunskap, svenska, dans och musik.**

Beskrivning

Redogör för utbildningens organisation och upplägg på en övergripande nivå och motivera i relation till examensordningen. Beskriv relationen mellan den utbildningsvetenskapliga kärnan, den verksamhetsförlagda delen av utbildningen, ämnes- och ämnesdidaktiska studier. Ange när lärosätet erhöll examenstillstånd för respektive undervisningsämne och inriktning.

Ämneslärarutbildningen vid Luleå tekniska universitet, LTU, startade hösten 2011. De ämnen som LTU för närvarande erbjuder i ämneslärarutbildningen är dans, musik, engelska, svenska, matematik, fysik, samhällskunskap och historia. Förutom dessa ämnen så fick LTU även examenstillstånd för teknik. Vid starten erbjöds både inriktningen mot gymnasiet och skolår 7–9 och betydligt fler ämneskombinationer än idag. Omfattande förändringar har gjorts i utbudet på grund av ett svagt söktryck inom vissa inriktningar. Ämneskombinationen matematik-teknik har till exempel aldrig getts, vilket är beklagligt då LTU som tekniskt universitet har goda möjligheter att utbilda inom området. Planer finns för ett nytt försök att erbjuda ämneskombinationen matematik-teknik med tydliga inslag av programmering och hållbarhet. LTU erhöll även examenstillstånd för ämneslärarutbildningens inriktning mot 7–9, men den har aldrig startat eftersom det varit för få sökande. För de som vill bli lärare i skolår 7–9 erbjuds KPU.

Vid LTU bedrivs utbildning och forskning inom en mängd olika områden. Det har inneburit en unik möjlighet för ämneskombinationer i ämneslärarutbildningen. Genom att ha en gemensam struktur i utbildningsplanen (se Figur 1 nedan) samlas studenter med olika ämneskombinationer i kurser utifrån valt ämne, vilket har inneburit att LTU kan erbjuda fler valmöjligheter men också spännande ämneskombinationer. Således kan studenter med exempelvis ämneskombinationen matematik-engelska och musik-engelska mötas i gemensamma kurser. Eftersom det är få studenter fördelat på många inriktningar är det en stor fördel att kunna samla studenter i både gemensamma UVK-kurser och i ämneskurser.

De ämneskombinationer som erbjuds är följande:

Dans - Engelska	Matematik - Fysik	Musik - Matematik
Dans - Fördjupning dans	Matematik - Historia	Samhällskunskap - Historia
Dans - Historia	Musik - Engelska	Svenska - Engelska
Dans - Matematik	Musik - Fördjupning musik	Svenska - Historia
Matematik - Engelska	Musik - Historia	

Ämnesstudierna är uppdelade i ämnes och ämnesdidaktiska kurser och omfattar 90 hp. Ämneskursernas innehåll är följande i relation till gymnasieskolans styrdokument, vilket bidrar till att förbereda studenterna inför kommande läraryrke. Studenterna skriver ett examensarbete (30 hp) den tionde terminen. Beroende på val av ämneskombinationer har studenterna möjlighet att välja huvudämne så att den totala omfattningen uppgår till 120 hp i ett ämne. Vid LTU kan studenter få examen med huvudämne dans, matematik, musik, samhällskunskap och svenska.

UVK omfattar 60 hp uppdelat på fem kurser fördelat över hela studietiden. Kurserna behandlar en mängd olika områden, bland annat ledarskap, utbildningshistoria och specialpedagogik. VFU har en central plats i utbildningen och ska genomföras inom relevant ålderskategori och verksamhet och i relevanta ämnen eller ämnesområden. VFU ska erbjuda studenten möjlighet att utveckla sin profession med egna erfarenheter av, och ansvar för, eget pedagogiskt arbete och egen undervisning. VFU omfattar 30 hp uppdelat i särskilda VFU-kurser som ges under termin 2, 6 och 9. Den första VFU-perioden ligger alltså tidigt i utbildningen, vilket innebär att studenterna redan det första året får möjlighet att pröva sitt framtida yrkesval. VFU-kurserna har en tydlig progression, men också en tydlig koppling till både ämneskurser och kurser inom den utbildningsvetenskapliga kärnan. Av de totalt 30 hp som VFU-kurserna i programmet utgör, relateras 15 hp till ämneskurserna och resterande 15 hp till UVK. Målformuleringarna och examinationerna i VFU-kurserna är utformade så att dessa är kopplade till de kurser studenterna läst innan respektive VFU-period, vilket stärker kopplingen teori-praktik. VFU examineras i form av trepartssamtal som tar sin utgångspunkt i en formativ bedömning av studentens insats, ett praxisseminarium, skriftliga individuella inlämningsuppgifter eller, i den sista VFU-kursen, i form av en omfattande rapport med ett (meta)analyserande perspektiv. LTU har sedan många år ett väl utvecklat samarbete med skolor i närliggande kommuner, vilket möjliggör verksamhetsförlagd utbildning av hög kvalitet.

Figur 1 Gemensam läsordning möjliggör samläsning inom respektive ämne oberoende vald ämneskombination.

Relationen mellan den utbildningsvetenskapliga kärnan, den verksamhetsförlagda delen av utbildningen, ämnes- och ämnesdidaktiska studier

Lärarutbildningens tre delar: ämnesstudier, den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK) och den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU), utgör tre byggstenar som tillsammans bidrar till en stark professionskunskap. Kravet på ämnesstudier med ämnesbredd och ämnesdjup är en central aspekt, liksom de generella lärarförmågor som utvecklas i UVK och VFU-kurserna. Den vetenskapliga grunden har i den nya ämneslärarutbildningen stärkts betydligt i jämförelse med tidigare lärarutbildningar. Detta visar sig främst i urvalet av kurslitteratur och i att forskningsanknytningen garanteras genom en hög andel disputerade lärare som kopplar egen, och andras, forskning till undervisningen. En lärares professionella objekt är att stödja någon att lära sig något. Ämneslärarutbildningen vid LTU är utformad för att stödja såväl lärandet av detta "något", dvs ämneskunskaper och generiska förmågor, som denna "någons" lärande, dvs lärarstudenternas framtida elever. Läraryrkets olika komponenter: ledarskap, vetenskaplighet, specialpedagogiskt förhållningssätt, allmäntdidaktik, ämnesdidaktik, metodik och ämneskunskaper är sammanflätade med varandra under hela utbildningen. En strävan är att studenterna under sin utbildning ska se alla dessa delar av yrkesprofessionen som en helhet och få möjlighet att tillämpa dem under de verksamhetsförlagda delarna av utbildningen. Genom att växla mellan kurser inom ämne, UVK och VFU så får studenten pröva teorier i praktiken med en tydlig progression.

Examensmålen för ämneslärarutbildningen framgår i kursplanerna samt i tydliga och väl utvecklade studiehandledningar, men även som beskrivningar i kursmoduler publicerade i plattformen Canvas som alla berörda lärare och studenter har tillgång till. Varje kurs har ett eget kursrum i Canvas där det förutom studiehandledning även finns annat material som används i kursen. De flesta studiehandledningar innehåller information om bedömningskriterier samt på vilket sätt som respektive mål examineras. Programmets struktur och innehåll samt examensmålen för utbildningen presenteras för studenterna i början av utbildningen och inför varje ny kurs presenteras kursens mål för studenterna. Återkopplingar till studenters tidigare programvärderingar görs vid kursintroduktioner och ofta även i direkt dialog med de studenter som deltagit i utvärderingen. Hänvisningar görs även till studentwebben där utbildningsplanen finns inlagd. En strukturerad och varierad undervisning där kopplingar till studenternas kommande profession tydliggörs är målet för all verksamhet inom ämneslärarprogrammet.

Utbildningens organisation

Kurser inom ämneslärarutbildningen genomförs av tre institutioner. Vid Institutionen för Ekonomi, teknik och samhälle, ETS, ges kurser i samhällskunskap och historia. Vid Institutionen för teknikvetenskap och matematik, TVM, ges kurser i fysik och vissa kurser i matematik. Institutionen för konst, kommunikation och lärande, KKL, har det övergripande ansvaret för samtliga lärarutbildningar vid LTU och ger kurser inom övriga områden, inklusive kurser i matematik med fokus på ämnesdidaktik samt kurser i musik och dans som ges i Piteå av Musikhögskolan vid Luleå tekniska universitet.

Vid de tre institutionerna finns ett stort antal lärare och administrativ personal som är involverade i programmet. Därutöver finns central administration, bland annat handläggare vid Analys och beredning och Antagningsenheten samt två studievägledare som är knutna till programmet. Det administrativa stödet innefattar system som LADOK och EPOK. Utbildningsplanen och kurserna hanteras i EPOK och studenternas prestationer i LADOK.

Varje institution vid LTU har en huvudansvarig utbildningsledare som har det övergripande ansvaret för grundutbildningen vid respektive institution. De tre huvudutbildningsledarna vid KKL, ETS och TVM har således ett gemensamt intresse i ämneslärarutbildningen, men programmets hemvist är KKL och därmed ligger också det övergripande ansvaret på institutionens huvudansvarige utbildningsledare. Vid KKL har den huvudansvarige utbildningsledaren en grupp av utbildningsledare som bland annat ansvarar för programutveckling och uppföljning på både kurs- och programnivå. En av utbildningsledarna har en samordnande funktion för hela programmet samt ämnesinriktningen matematik och fysik. Ansvaret för inriktningarna musik och dans respektive svenska och engelska är fördelat på två utbildningsledare. Därutöver finns en utbildningsledare som ansvarar för VFU för samtliga lärarutbildningar vid LTU. Vid ETS är två utbildningsledare kopplade till programmet som kontaktpersoner i historia och samhällskunskap och vid TVM finns utsedda kontaktpersoner för ämnena fysik och matematik.

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Inom ämneslärarprogrammet undervisar lektorer, biträdande professorer, professorer, adjunkter och doktorander. Undervisningstiden i procent fördelar sig enligt det följande: professorer 15,4 %, biträdande professorer 6,4 %, universitetslektorer 44,2 % samt universitetsadjunkter 24,0 %.

Lärarkåren vid LTU:s ämneslärarprogram består av lärare från flera institutioner och avdelningar samt ett antal konsulter/timlärare, främst i ämnena dans och musik. Drygt hundra lärare/konsulter är involverade i utbildningen, då även inräknat lärare som undervisar i ämnena engelska, historia och fysik. Totalt omfattar det 85 heltidstjänster varav undervisning på ämneslärarprogrammet utgör cirka 12 heltidstjänster. På programmet undervisar både män och kvinnor till ungefär lika andel. Varje ämne, UVK- och VFU-kurs representeras av en inre kärna av erfarna professorer, lektorer och adjunkter. Av den bifogade lärartabellen framgår att de flesta av de undervisande lärarna har en lärarexamen. Här framgår också att de flesta av lärarna, cirka 75 %, har en tillsvidareanställning, vilket skapar en stabilitet i programmet (för detaljerad information, se den bifogade lärartabellen). Notera att informationen är en ögonblicksbild avseende läsåret 2017/18 och att förändringar kan ha hunnit ske fram till idag.

Bemanningen i de olika kurserna sker utifrån vilka kompetenser som efterfrågas i utbildningen. Det finns en ambition om att samtliga yrkeskategorier ska bidra med sin speciella kompetens. Examinator i kurser är disputerade lärare, biträdande professorer och professorer. Undantagsvis kan adjunkter vara examinators inom vissa kurser inom ämnena musik och dans. Examensarbetena handleds av disputerade lärare. I vissa fall utses två handledare, om den ena handledaren inte är disputerad men har specifik kompetens som är värdefull för examensarbetet. Det förekommer framförallt inom inriktningarna musik och dans. En viktig princip vid bemanning av kurser är att flera lärare arbetar tillsammans i en kurs, detta för att minska sårbarheten, men också för att studenterna ska få möjlighet att möta lärare med olika kompetenser. Ytterligare en princip är att professorerna medverkar i undervisningen och att samtliga undervisande lärare kan nyttja sina kompetenser fullt ut i kurserna så att lärarnas specialistkompetenser kommer studenterna till godo.

När nya lärare skolas in går de vanligtvis först en introduktionskurs som är gemensam för alla nyanställda vid LTU. Obligatoriskt är också att nyanställda går en högskolepedagogisk kurs om 7,5 hp vid Högskolepedagogiskt centrum (HPC). Nya medarbetare går oftast parallellt med erfarna lärare under den första tiden.

Kompetensutveckling av lärare genomförs både på individuell och på kollegial nivå. Det finns en aktiv seminariekultur med högre seminarier, men också andra seminarier som syftar till att utveckla undervisningen. Dagar avsatta för kompetensutveckling av personalen samt samtal och reflektion lärare och studenter sinsemellan ger goda förutsättningar för att utveckla en lärande organisation. KKL bjuder även in till möten och utvecklingsdagar för berörda lärare från samtliga institutioner, vilket uppskattas och även bidrar till ett organisatoriskt lärande.

Högskolepedagogiskt centrum (HPC) vid LTU erbjuder kontinuerligt kompetensutveckling genom föreläsning, seminarier och kurser. Kurser för utbildningsledare genomförs kontinuerligt. IKT-gruppen vid KKL bedriver, samordnar och utvecklar ett IT-pedagogiskt stöd för en ny och vidgad lärarroll i syfte att förbättra såväl lärande som undervisnings- och utbildningskvalitet vid institutionen. Det kollegiala lärandet sker också inom programmets olika ämnesgrupper.

Kompetensutveckling på individnivå säkras bland annat genom årliga medarbetarsamtal, där en dialog mellan ledning och medarbetare leder fram till individuella utvecklingsplaner med planerade aktiviteter för all personal. Planerna följs upp senast vid nästa årliga medarbetarsamtal. Varje år utlyses också individuella kompetensmedel som alla lärare vid KKL kan söka för kortare projekt, färdigställande av vetenskapliga artiklar och deltagande i konferenser.

Lärarnas sammantagna kompetens följs upp i en långsiktig kompetensförsörjningsplan som ligger till grund för strategiska satsningar på individer och grupper. Målet är både att rekrytera och att behålla lektorer genom att erbjuda möjlighet till meritering. En viktig åtgärd för att säkerställa en långsiktig kompetensförsörjning är att rekrytera doktorander som på sikt kan ersätta lektorer vid pensionsavgångar. De senaste åren har endast ett fåtal doktorander antagits vid KKL, men under 2019 startar en forskarskola med minst åtta doktorander fördelat på de fyra forskningsämnena *Engelska med didaktisk inriktning*, *Matematik och lärande*, *Pedagogik* och *Svenska med didaktisk inriktning*. Forskarskolan, som fokuserar på praktisk forskning, finansieras till hälften av LTU och resterande hälft av skolhuvudmän och Region Norrbotten. Samtliga doktorander anställs vid LTU under fem år och ska under institutionstjänstgöringen bidra till utveckling av lärarutbildningarna och skolor i regionen.

Förutsättningar

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Vid KKL finns fem forskningsämnen kopplade till lärarutbildningar: *Engelska med didaktisk inriktning, Matematik och lärande, Musikpedagogik, Pedagogik och Svenska med didaktisk inriktning*. Professorer, tillika ämnesföreträdare, leder forskning och forskarutbildning inom respektive ämne, men är också aktiva i både utveckling av och undervisning i utbildning på grund och avancerad nivå. Studenter inbjuds regelbundet att delta vid disputationer och öppna föreläsningar som är relevanta för dem. De har en nära kontakt med forskande lärare i undervisning, men också i andra sammanhang, vilket exemplifieras under respektive mål och i självvärderingen del 2.

Ämneslärarprogrammet är fysiskt förlagt till två campusorter. Ämnena dans och musik ges vid Musikhögskolan i Piteå som är en miljö som erbjuder unika möjligheter att utveckla studenternas kreativitet och konstnärlighet. Infrastrukturen är modern och väl anpassad till utbildningar inom dans, musik, ljud och media. Utöver de traditionella undervisnings- och studiesociala miljöerna finns det även god tillgång till övningsrum, danssalar, studios och scener. På campus pågår ett aktivt kulturliv under både dag- och kvällstid där studenterna är åhörare eller medskapande i olika konstnärliga produktioner. Närheten till konserthuset Studio Acusticum, som LTU har ett unikt avtal med, ger studenterna möjlighet att utnyttja en konsertsal som rymmer närmare 600 åhörare och Black Box som är en konsertlokal som kan anpassas för olika ändamål. Blackbox används exempelvis av studenter och lärare i de kurser där publika examinationer görs.

Det nära samarbetet mellan ämneslärarutbildningens inriktningar mot dans och musik och övriga utbildningar i Piteå innebär en god tillgång till professionella lärare men också spännande samarbeten över gränser. Den årliga julkonserten är ett exempel på en produktion som görs i nära samarbete mellan professorer/lärare och studenter inom ljudteknik, dans och musik. Julkonserten ges i två föreställningar och fyller varje år den stora konsertsalen. SMASK, Sveriges MusikAkademikers Sång Kåntest, är ytterligare ett exempel på en årlig aktivitet som utvecklar studenternas kreativitet, men också ledarskap då den genomförs helt på egen hand av och med studenter. Därutöver har studenterna tillgång till "Universitet presenterar" som är ett program för att visa upp konstnärlig forskning och utvecklingsarbete. Biblioteket i Piteå är bemannad under dagtid men studenterna har tillträde med självservice under övrig tid. Studenterna i Piteå har även tillgång till miljön i Luleå genom regelbundna träffar med lärare och studenter inom ramen för UVK-kurserna. Ibland sker undervisning i UVK-kurserna på plats i Piteå, ibland via distansöverbyggande teknik och ibland åker studenter till Luleå för att delta i undervisning. Den konstnärliga/vetenskapliga forskningen som lärarna bedriver samt vetenskaplig litteratur av ämnesdidaktisk karaktär bidrar till forskningsanknytningen inom dans och musik.

Vid campus i Luleå ges ämnena matematik, fysik, svenska, engelska, samhällskunskap och historia. Inom samtliga ämnen bedrivs forskning på hög nivå. Studenter i ämneslärarutbildningen delar miljön med studenter som utbildar sig inom teknik, hälsa, ekonomi och samhällsvetenskap, vilket innebär en närhet till ändamålsenliga lokaler för olika typer av undervisningsformer. Det innebär också en god möjlighet för studenterna att ta del av forskningsresultat. Biblioteket, Teknikens Hus och olika labbmiljöer bidrar också till att skapa goda förutsättningar för en god studiemiljö vid campus. Precis som vid campus i Piteå har studenterna också en värdefull studiesocial miljö med en mängd olika aktiviteter som bidrar till personlig utveckling. Förutom kårer och sektioner finns det ett tjugotal studentföreningar och organisationer som studenterna kan engagera sig i vid sidan av studierna. Några exempel är LARV (Luleå Arbetsmarknads Vecka), som årligen arrangerar en mäsas med över 100 företag. LARV ger universitets studenter möjlighet att knyta sina första kontakter med företag och lära sig mer om vilka yrken som finns inom olika branscher.

Studenter arrangerar också en årlig vinterfestival, Luleå Big Air, en hopptävling för skid- och snowboardåkare med internationell FIS-status. Studentidrotten i Luleå, MittLivsStil, erbjuder en mängd olika träningsmöjligheter i sporthall och gym, men också resor till olika skidorter. Föreningen har cirka 5 000 medlemmar och blev utsedd till Årets studentidrottsförening 2014. I januari 2014 invigdes Vetenskapens hus, en byggnad belägen i centrala Luleå, som förvärvats av de tre parterna IVA (Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademin, LKAB och Luleå tekniska universitet). Vetenskapens hus är till för allmänheten och erbjuder öppna arrangemang med inriktning mot forskning, utbildning och konstnärligt utvecklingsarbete. Vid Internationella kontoret, LTU, kan studenter som är intresserade av att studera utomlands få information om vilka möjligheter som finns för detta. De kan också få hjälp med praktiska detaljer som ansökningsförfarandet.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. Enligt UKÄ:s rekommendationer beskriver lärosätet måluppfyllelsen för det utvalda examensmålet i självvärderingens del 2.

Se del 2 självvärdering LTU

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

- 2. Visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.*

Fördjupad kunskap inom angivna områden uppnås genom stegvis progression under utbildningen. Kurserna i ämnesfördjupningarna svenska, matematik, dans, musik, samhällskunskap, engelska och fysik har ett professionsperspektiv som inkluderar vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, men ämneskurserna kompletteras också med kurser inom den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK) som såväl fokuserar vetenskaplig teori och metod som professionskunskap. Aktuell forskning kopplas alltid, vilket framgår i kursplanerna, till det område kurserna behandlar genom kurslitteratur och vetenskapliga texter. Under kurserna bearbetas denna ofta med hjälp av kursuppgifter som under utbildningens gång blir allt mer krävande. Kursuppgifterna kan till exempel bestå av att skriva en forskningsöversikt med ett specifikt ämnesdidaktiskt fokus eller att kritiskt granska en vetenskaplig artikel eller avhandling. Nedan visas med hjälp av exempel från kurserna hur fördjupad kunskap om vetenskaplig teori och metod, samt vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, nås genom progression inom utbildningen

Den första kursen som studenterna läser i sin utbildning, *Läraryrket: lärarens yrkesroll, eleven och samhällsuppdraget* (U0042P, 15 hp) är inom UVK. Denna kurs tar sin utgångspunkt bland annat i skolans styrdokument, främst skollagen och läroplanen, där relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet omtalas. Med hjälp av dessa begrepp tar studenten ett första steg mot en professionsidentitet. I den första kursuppgiften får studenterna i uppgift att skriva ett brev där de motiverar sitt val att bli lärare och beskriver sin syn på lärarrollen. Dessa brev utgör i undervisningen underlag för att diskutera vad yrkesutövningen som lärare innebär. Diskussionerna knyts under kursens gång till vad fundamenten vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet är och hur man så småningom når dit. Ett annat exempel på hur vetenskaplig teori bearbetas under kursen är i rollspelsdebatter, där studenterna tränas i att argumentera för och emot olika lärandeteorier. I debatterna ska studenterna förankra sina argument i vetenskaplig kurslitteratur. I en av examinationsuppgifterna ska studenterna sedan bland annat "Redogöra för hur tillämpningen av [en utvald] lärandeteori tar sig uttryck i en pedagogisk praktik", vilket kräver att studenten ser samband mellan vetenskap och yrkesutövning. Denna examination relaterar även direkt till ett av målen med VFU 1 under den andra terminens studier; "genomföra viss egen undervisning med stöd av pedagogiska modeller, anvisat material och handledning"

För att tidigt kunna se relationen till beprövad erfarenhet genomförs i den första kursen även ett besök i skolverksamheten, där studenterna har i uppdrag att under en verksam lärares handledning bland annat studera lärandemiljöer och elevers olika behov. De erfarenheter studenterna tar med sig därifrån omsätts i fallbeskrivningar som bearbetas under lektioner för att studenterna ska få en första inblick i komplexiteten i hur beprövad erfarenhet utvecklas.

Denna kurs har sedan den nya lärarutbildningens genomförande 2011 utökats från 7,5 hp till 15 hp, då den har visat sig ha en avgörande betydelse för hur studenterna tar sig an den fortsatta utbildningen ur ett professionsperspektiv. Lärosätets bedömning i dagsläget är att kursen har bidragit till såväl ökad måluppfyllelse som minskat antal avhopp bland studenterna.

Inom UVK läser studenterna under termin två en kurs i *Vetenskapsteori, forskningsmetodik och statistik* (F0014P, 7,5 hp). Kursen knyter ihop, konkretiserar och exemplifierar samband mellan utbildningsvetenskaplig forskning och ämneslärares praktik, samt mellan ämnesdidaktik och arbetsätt inom motsvarande forskningsfält. Efter avslutad kurs förväntas studenten kunna tillämpa grundläggande vetenskapsteoretiska begrepp och översiktligt beskriva vetenskapens villkor och förutsättningar utifrån olika vetenskapsteoretiska synsätt.

Studenten förväntas även kunna redogöra för skillnader och likheter mellan kvalitativa och kvantitativa forskningsansatser, redogöra för forskningsetiska principer samt redogöra för relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen. Måluppfyllelsen i kursen sker genom att det i kursen ingår att genomföra en skriftlig metodikuppgift, där studenten instrueras att iscensätta ett tänkt verksamhetsnära forskningsprojekt bland kollegor och elever i sin framtida pedagogiska verksamhet. Genom ett peer review-förfarande bland studenterna i kursen ges de möjlighet att fördjupa sina kunskaper kring vetenskapsteori. Den bärande idén för uppgiften är att frammana en förståelse för hur pedagogisk verksamhet vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och därmed förväntas leva upp till skollagens krav. Genom uppgiften skapas insikter om vad som skiljer ett verksamhetsnära forskande förhållningssätt från att i största allmänhet tillämpa pedagogiska metoder, verksamhetsutveckling eller att genomföra utvärderingar. I uppgiften uppmanas studenten att introducera ett tänkt undersökningsområde och argumentera för dess relevans med hänvisning till styrdokumentet. En tydlig forskningsfråga som är användbar både ur ett vetenskapligt och ett verksamhetsutvecklande perspektiv ska konstrueras. Därefter följer både en beskrivning och en argumentation rörande metodval för datainsamling och analys. Uppgiften avslutas med ett kritiskt diskuterande avsnitt där studenten identifierar och resonerar kring såväl styrkor och svagheter när det gäller tilltänkt metodval som studiens begränsningar och möjligheter ifråga om att åstadkomma konkreta och verksamhetsutvecklande resultat. I uppgiften inbegrips flera av kursens mål, till exempel att studenten ska kunna beskriva inom utbildningsvetenskap vanligt förekommande datainsamlingstekniker, databearbetning och metoder för analys, samt visa förmåga att identifiera metodproblem inom respektive forskningsfas.

I kursen ingår också att studenten ska kunna tolka och använda information från databaser samt ur ett statistiskt perspektiv kunna granska rapporter och vetenskapliga texter som är relevanta för skola och utbildning. Studenten ska även kunna genomföra en sekundärdataanalys med utgångspunkt i Skolverkets databaser och internationella undersökningar på utbildningsområdet (TIMSS och PISA). Studenten blir därmed rustad att möta gymnasieskolans utmaningar genom att tyda och kritiskt-analytiskt förhålla sig till publicerat skolresultat både nationellt och internationellt.

I årskurs två i ämneslärarprogrammet läser studenten UVK-kursen *Skolan och samhället: förr och nu* (H0047N, 7,5 hp). Kursen består av två delar; förskola, skola och utbildning i ett historiskt perspektiv, 4,0 hp, och demokrati i teori och praktik, 3,5 hp. I den första delen beskrivs bland annat huvuddragen i hur det moderna utbildningssystemet vuxit fram som en del i övergången från en i huvudsak moralisk till en vetenskapligt baserad utbildningskontext. Särskilt behandlas skolans framväxt och position i det svenska utbildningsväsendet i ett historiskt och nutida perspektiv. Syftet är att studenten ska förstå relationen mellan skolans historia och nuvarande position, för att på så sätt kunna förankra yrkesutövningen i ett historiskt perspektiv. I den andra delen behandlas utbildningssystemets betydelse i och för den demokratiska utvecklingen. Den vetenskapliga grunden för centrala aspekter av utbildning i dagens samhälle behandlas, exempelvis diskuteras vad hållbar utveckling, demokrati, jämlikhet och jämställdhet kan betyda i ett skolperspektiv. Slutligen behandlas ur ett grundläggande didaktiskt perspektiv den praktiska tillämpningen av dessa frågor. Genom kurserna ska studenterna kunna visa kunskap om skolväsendets organisation, relevanta styrdokument, läroplansteori och olika utbildningsvetenskapliga perspektiv samt den praktiska tillämpningen av dessa. Kursen är på så sätt en fördjupning av perspektiv som introduceras under utbildningens första kurs.

Ett annat exempel på hur studenterna får möjlighet att tillägna sig ett forskande förhållningsätt är en examinationsuppgift som ingår i en av kurserna inom UVK. Kursen är *Specialpedagogiskt ledarskap i årskurs 7–9 och gymnasiet, del 2* (P0056P, 7,5 hp). En av examinationsuppgifterna benämns "avhandlingsseminarium, forskningsfront - avhandling" och omfattar 2,0 hp. Avsikten med uppgiften är att studenten ska visa förmåga att kritiskt granska och ta till sig nya forskningsrön med specialpedagogisk relevans. Examinationsuppgiften motiveras av att det är viktigt för studenten som framtida lärare att ha förmåga att kontinuerligt uppdatera sig inom ny forskning och därmed uppfylla skollagens skrivning att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund. Uppgiften fungerar även som en förberedelse inför examensarbetet. Arbetsgången är enligt följande: Under avhandlingsseminariet ska varje gruppdeltagare redogöra för var sin avhandling. Studenten ges på förhand ett antal valbara avhandlingar och redogör för sitt val för en mindre grupp med andra studenter som har läst andra avhandlingar. Under avhandlingsseminariet presenterar studenten avhandlingens syfte, bakgrund, metod, resultat och diskussion.

Nästa exempel är också hämtat från en av kurserna inom UVK. Kursen *Läraruppdraget: skolutveckling och bedömning av lärande på vetenskaplig grund*, (U7023P, 15 hp) ligger i slutet av utbildningen och ges på avancerad nivå. Ett av momenten i kursen avser skolutveckling och kvalitetsarbete. Examinationen i kursen sker i två uppgifter som båda behandlar skolutveckling och kvalitetsarbete. Ett konkret exempel på hur studenterna ges möjlighet att uppnå kursens mål är att de konstruerar prov och bedömningskriterier i sitt undervisningsämne, skriver en artikel där studenterna problematiserar kring bedömning och betygsättning samt en rapport som belyser och problematiserar kvalitetsarbete och skolutveckling. Texten ska vara tydligt vetenskapligt förankrad i kurslitteraturen och i gällande styrdokument och studenten ska besvara och problematisera ett antal frågeställningar. I kursens examinationsuppgifter ska studenten för att bli godkänd visa fördjupad kunskap om bedömning för lärande, om och i hur man kommunicerar bedömning för lärande, tillämpa kunskap om och problematisera pedagogisk dokumentation i förhållande till lärande inom vald studieinriktning samt kunna analysera pedagogisk bedömning och betygsättning ur ett nationellt, internationellt, historiskt och nutida perspektiv, särskilt avseende vald studieinriktning. Innehållet i kursen knyter an till aktuell forskning inom området, vilket gör att den vilar på vetenskaplig grund. Den teoretiska kunskap om bedömning inom yrkesutövningen som studenten når utvecklas vidare under VFU 3. Efter den sista VFU-perioden ska studenten bland annat kunna "utifrån mål och kunskapskrav i gymnasieskolans ämne och egna erfarenheter från verksamhetsförlagd utbildning problematisera bedömning och utvärdering av undervisning". I detta mål knyts den vetenskapliga grunden till de erfarenheter studenten tillsammans med handledare har gjort under VFU:n för att studenten ska kunna se relationen dem emellan, och i förlängningen utveckla beprövad erfarenhet.

Tillsammans säkerställer dessa exempel, och även andra, att studenten efter utbildningen, med progression under utbildningen som utgångspunkt, kan visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori och metod, samt kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i ett professionsperspektiv.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

3. *Visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik.*

Ett av utbildningens mål är att studenten ska visa förmåga att tillämpa de ämnesdidaktiska kunskaper som krävs för undervisning inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser. Tillämpningen av detta sker främst inom ramen för VFU-kurserna, men också till viss del inom de olika inriktningarna. Studenter gör även lektionsplaneringar och laborationer inom ramen för programmets högskoleförlagda delar, för att därigenom nå fördjupad förmåga att utveckla yrkesverksamheten och kunskapen inom ämne och ämnesdidaktik.

Främst är det dock i det avslutande examensarbetet på 30 hp, avancerad nivå, som detta mål nås. Kursplanerna för ämnena samhällskunskap, svenska och matematik har i det närmaste en identisk utformning, där valt problemområde, metod och teoretiskt ramverk samt resultat med diskussion utgör olika bedömningsdelar i kursplanen. Dessutom är opposition och försvar av det egna arbetet en examination. Arbetet med att utveckla kursplanerna för examensarbetet har skett kollegialt mellan alla ämnen för att säkerställa relevanta och likvärdiga bedömningar. Kursplanerna för inriktningarna musik och dans skiljer sig här något i formen för examination, där också en multimodal examinationsform med förankring i gestaltande läroprocesser kan tillämpas. I övrigt är kursplanerna utformade på samma sätt.

Examensarbetet syftar till att pröva studenters förmåga att efter avlagd examen arbeta på vetenskaplig grund och inom sin yrkesprofession göra vetenskapliga utvecklingsarbeten. Studenten ska här kunna formulera och motivera en forskningsfråga/ett problemområde med ämnesdidaktisk relevans för läraruppdraget, kritiskt läsa, sammanfatta och analysera vetenskapliga studier samt tolka resultat i studierna. Dessutom ska studenten beskriva och reflektera över valda teorier och metoder som används inom det utvalda problemområdets forskning samt tillämpa metodologiska, analytiska, teoretiska och etiska överväganden i relation till ett eget valt problemområde. Slutligen ska studenten planera, självständigt genomföra och med vetenskaplig och språklig akribi skriftligt, rapportera och sakligt diskutera sina resultat självständigt, kritiskt granska och opponera på ett annat vetenskapligt arbete samt försvara det egna självständiga arbetet. Implikationer för den kommande yrkesverksamheten ska också diskuteras.

Ett annat exempel på hur studenterna tränas att tillvarata erfarenheter och knyta dem till forskningsresultat är genom de båda kurserna i *Specialpedagogiskt ledarskap i årskurs 7–9 och gymnasiet* (P0056P och P0057P). Studenten ska här bland annat visa förmåga att belysa hur samverkansprocesser med föräldrar, kolleger, övrig personal, skolledning och relevanta nätverk utanför skola påverkar varje elevs lärande och utveckling, identifiera processer som främjar likabehandling och en konstruktiv konflikthantering, verka för att förebygga och åtgärda trakasserier, diskriminering och kränkande behandling samt reflektera kring praktiska och estetiska läroprocessers betydelse för elevers språkutveckling. Möjligheten för studenterna att visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av elever kan

därmed uppfyllas. Inom den verksamhetsförlagda utbildningen, VFU-kurserna 1–3, ges studenten sedan möjligheter att i praktiken utveckla förmåga att observera, dokumentera och analysera elevers lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål samt att informera och samarbeta med elever och deras vårdnadshavare.

Ett viktigt inslag inom ämnesdidaktiken är att kunna relatera ämnesstudierna till läroplanens allmänna delar, exempelvis till skolans värdegrund. Denna behandlas därför genomgående i ämneslärarprogrammet, såväl inom inriktningkurserna som inom samtliga VFU- och UVK-kurser. Konventionen om de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen behandlas i undervisning och i kursuppgifter. Ett exempel på hur dessa konventioner behandlas visar sig i UVK-kursen *Läraryrket: lärarens yrkesroll, eleven och samhällsuppdraget (U0042P)* i vilken skolans värdegrund och samhällsuppdrag utgör centrala inslag. I kursen har studenterna till uppgift att skapa ett individuellt värdegrunds- och samarbetsdokument som bygger på skolans värdegrund, med utgångspunkt i Barnkonventionen och Konventionen om de mänskliga rättigheterna. Studenterna skriver även en essä som ska vara förankrad i skolans styrdokument, exempelvis i konventionerna. Detta följs sedan upp i två examinationsuppgifter i den första VFU-kursen i programmet, *VFU 1, (U0010P)*, 7,5 hp. I den ena uppgiften ska studenterna beskriva och analysera en lektion eller moment utifrån en observation och i den andra ska studenten beskriva och reflektera kring en av de lektioner som studenten själv undervisat i (planerat, genomfört och utvärderat). För att uppgiften ska bli godkänd ska studenten ha refererat till skolans styrdokument (Lgy11), kursplaner samt kurslitteratur.

Ett annat exempel på hur värdegrundsfrågor ges utrymme i utbildningen är UVK-kursen *Specialpedagogiskt ledarskap i årskurs 7–9 och gymnasiet, del I, (P0056P)*, 7,5 hp. I kursen är barnkonventionen utgångspunkt för undervisning om barns utsatthet. Studenterna genomför intervjuer med någon som arbetar i skolans elevhälsoteam. Detta examineras därefter genom att studenterna skriver ett paper med egna tankar och reflektioner utifrån intervjuer, kurslitteratur och föreläsningar.

Konventionen om de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen behandlas även i vissa ämneskurser. Exempel inom samhällskunskap är kurserna *Globalisering*, 15 hp, (P7001N) och *Teorier om människa och samhälle*, 15 hp, (P0005N).

Utbildningssystemets betydelse i och för den demokratiska utvecklingen behandlas i flera kurser inom UVK, där särskilt fokus läggs på att presentera perspektiv på skolans demokratiska uppdrag. Olika teorier och uttolkningar av vad exempelvis hållbar utveckling, demokrati, jämlikhet och jämställdhet kan betyda i praktiken för olika grupper diskuteras. Ur ett didaktiskt perspektiv behandlas den praktiska tillämpningen av dessa värdegrundsfrågor. I många kurser läggs särskild vikt vid övning i att självständigt söka, värdera och kritiskt granska kunskap kring dessa områden. Genom utbildningen ges studenterna därmed goda möjligheter att visa förmåga att kommunicera och förankra skolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna, i utvecklingen av yrkesverksamheten. De flesta av examinationsuppgifterna i programmet efterfrågar dessutom en koppling till styrdokumentet och skolans värdegrund.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

4. *Visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser.*

I utbildning erbjuds studenterna många tillfällen att utveckla kunskap i att tillämpa didaktik och metodik. I ämneslärarprogrammets första kurs, UVK-kursen *Läraruppdraget – lärarens yrkesroll, eleven och samhällsuppdraget* (U0042P, 15 hp) är en del av innehållet lärandeteorier och allmändidaktik. Ett av kursmålen är att studenterna ska kunna relatera lärandeteori och forskning till didaktisk praxis. Studenterna förväntas därmed redan mycket tidigt i utbildningen kunna visa sådana kunskaper. Under kursen tränas studenterna i att applicera allmändidaktiska frågeställningar på tänkta undervisningssituationer med utgångspunkt i läroplanens allmänna del. Det är även en uppgift som examineras.

I de båda UVK-kurserna som belyser specialpedagogiskt ledarskap (P0056P, 7,5 hp och P0057P, 7,5 hp) har studenterna möjlighet att nå målen i examensförordningen om att visa professionsrelaterade kunskaper om barns och ungdomars utveckling, lärande, behov och förutsättningar. I den första kursen behandlas grundläggande kunskaper om pedagogiskt ledarskap med fokus på yrkesidentitet, förutsättningar, förståelse för beslutsprocessen i skola samt ledarskapsteorier på individ-, grupp-, organisations- och samhällsnivå. Sociala och medicinska förklaringsmodeller tas som utgångspunkt för studenternas kommande arbete med elever i behov av särskilt stöd och för vidare analys av elevers svårigheter i relation till lärmiljön. Olika lärmiljöer problematiseras med hjälp av olika lärandeteorier samt etiska, sociologiska och socialpsykologiska teorier, vilket gagnar ett vetenskapligt och kritiskt förhållningssätt. En viktig del i kursen är att synliggöra pedagogiska, juridiska och sociala aspekter på elevers utsatthet med utgångspunkt i bland annat barnkonventionen, lagstiftning och styrdokument. I kursen belyses vikten av att använda digitala verktyg i den specialpedagogiska verksamheten för att skapa en lärmiljö för alla elever. Dessutom behandlas betydelsen av kunskaper och kompetenser inom de estetiska områdena. Genom en i kursen verksamhetsförlagd fältstudie med tillhörande fältstudieuppgift möjliggörs ett kritiskt förhållningssätt till beprövad erfarenhet beträffande specialpedagogik, ledarskap, relationer och konflikthantering. Fältstudieuppgiften innefattar en fältintervju och examineras skriftligen. I examinationen ska studenten kunna beskriva och förklara olika perspektiv på specialpedagogik och specialpedagogiskt ledarskap utifrån nationella, internationella, historiska och nutida aspekter. Vidare förväntas studenten kunna beskriva och tydliggöra uppväxtvillkorens betydelse för individens identitet och socialisation. Slutligen förväntas studenten också kunna beskriva och reflektera över lärmiljöer som utvecklar elevers identitet och handlingsalternativ, och som präglas av sammanhang, demokrati, delaktighet, samskapande, kommunikation/dialog och mångfald, med etiska aspekter som utgångspunkt. Uppgiften består av tre delar, en utredning med utgångspunkt från en fiktiv kartläggning, ett grupparbete samt ett utarbetat åtgärdsprogram och reflektion.

Den andra UVK-kursen om specialpedagogiskt ledarskap är en breddning, fördjupning och tillämpning av den första kursen. I kursen analyseras och problematiseras pedagogiska kommunikations- och samverkansprocesser som stödjer lärande och identitetsutveckling för alla elever, där fokus är lärmiljön och etiska aspekter relaterade till den. I kursen studeras fördjupat hur sociala och medicinska förklaringsmodeller relaterar till varandra samt förklaringsmodellernas betydelse för utformning och kritisk granskning av lärmiljöer och arbetet med elever i behov av särskilt stöd. Tillämpning av värdepedagogiska utgångspunkter studeras i förhållande till olika konflikthanteringsmodeller. Studentens kunskaper om konflikthantering prövas vid en muntlig examination.

Vidare tillämpas ledarskapsteorier, vilket innebär en återkoppling till innehållet i den första UVK-kursen i ämneslärarprogrammet. Samtliga kursplaner som omfattar specialpedagogik tar hänsyn till de nya kraven på att neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, NEP, och pedagogiska konsekvenser av dessa ska behandlas lärarutbildningen. En viktig del i kursen är att kritiskt granska begrepp som norm, normalitet, avvikelse, stigmatisering, kategorisering, självkänsla och självbild. Språkutvecklande arbetssätt, estetiska lärprocesser och olika språkmiljöer samt deras betydelse för tal-, läs-, skriv- och matematikutveckling, är centrala delar i kursen. En annan del i kursen är att kritiskt använda digitala verktyg i den specialpedagogiska verksamheten, liksom att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för elevers utveckling. I kursen belyses och problematiseras ungdomars användande av sociala medier med särskilt fokus på sociala medier i skolan. För att analysera elevens handlingsalternativ i skola och gymnasium utifrån förväntningar och elevers kulturella erfarenheter, tillämpas reflekterande pedagogiska verktyg, som exempelvis åtgärdsprogram, handlingsplaner, casemetodik, kollegial handledning och lärsamtal på individ-, grupp- och organisationsnivå. Studenten ges därmed möjlighet att skapa förståelse för barns trygghetsskapande och vikten av förtroendefulla relationer mellan hem och skola. Vidare förväntas studenten kunna problematisera yrkesetiska och juridiska frågeställningar och dilemman relevanta för professionen som ämneslärare.

Efter genomgången kurs ska studenterna kunna identifiera, beskriva och problematisera centrala specialpedagogiska ledarskapsteorier, där innehållsliga och etiska aspekter utgör grunden för att skapa förtroendefulla relationer och goda lärmiljöer för alla elever i gymnasieskolan. I den andra kursen vidareutvecklar studenterna sin förmåga att visa kunskap om och förståelse för sociala relationer, konflikthantering och ledarskap. För att säkerställa att studenten har nått målet för kurserna examineras målen både muntligt och skriftligt. I den skriftliga uppgiften ska studenten göra en fiktiv utredning av en elevs enskilda behov, samt därefter, som ett enskilt skriftligt arbete, upprätta ett åtgärdsprogram. I studiehandledningarna finns tydliga bedömningskriterier för måluppfyllelsen. Bedömningskriterierna avspeglar målen genom att begrepp, perspektiv och teorier sätts in i en specialpedagogisk kontext och motiveras väl. Texten är analytisk och resonerande, vilket innebär att studenten argumenterar för olika ståndpunkter och slutsatser samt visar prov på ett kritiskt förhållningssätt.

Ytterligare beskrivningar av måluppfyllelsen ges i del 2 som behandlar respektive ämne inklusive verksamhetsförlagd utbildning.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

5. *Visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling.*

Den tydligaste tillämpningen av studenternas färdigheter och förmågor angående detta mål visar sig i de tre VFU-kurserna, VFU1 (U0010P, 7,5 hp), VFU2 (U0020P, 7,5 hp), VFU3 (U7011P, 15 hp) och tillhörande examinationsuppgifter. Inom den verksamhetsförlagda utbildningen får studenterna visa sin förmåga att ta till vara eleverns kunskaper och erfarenheter för att stimulera varje elevs lärande och utveckling. Målformuleringarna i VFU-kurserna är utformade så att dessa är kopplade till dels de ämnen, dels till de utbildningsvetenskapliga kärnkurser som föregått respektive VFU-kurs. Varje VFU-kurs har därmed en koppling till de kurser studenterna läst innan respektive VFU-period, vilket gör sambandet mellan teori och praktik tydligt. Kursuppgifterna i VFU-kurserna fokuserar ämnesdidaktik och metodik, men också generella förmågor kopplade till läraryrket. Möjligheter finns också för studenter att göra sin andra VFU-period vid svenska utlandsskolor. Inför samtliga VFU-kursers genomförande inbjuder kursansvarig universitetslärare till introduktionsmöten med studenter och VFU-handledare där kursens mål, examinationer och bedömningskriterier behandlas.

Studenten genomför den verksamhetsförlagda utbildningen i för utbildningen adekvat skolform och åldersspann enligt anvisningar i kursens studiehandledning. Studenten för under VFU-perioden en loggbok av reflekterande karaktär, som sedan används som underlag för studentens och handledarens kontinuerliga handledningssamtal samt för genomförandet av vissa examinationsuppgifter. Under den senare delen av kursen genomför student, handledare och universitetslärare ett obligatoriskt strukturerat trepartssamtal enligt anvisning i programmets VFU-handbok. Detta gäller för VFU1 och VFU3. Samtalets syfte är att student, handledare och lärarutbildare ska diskutera studentens förutsättningar att nå kursmålen, det vill säga att göra en formativ bedömning. Studenten förväntas att enskilt förbereda och delta i detta samtal. Handledaren förbereder sig och deltar på samma sätt vid samtalet. VFU-perioden avslutas genom ett obligatoriskt praxisseminarium som förläggs till campus, detta gäller för samtliga VFU-perioder i programmet.

Skriftliga inlämningsuppgifter samt erfarenhetsutbyte behandlas under det campusförlagda seminariet som genomförs den sista dagen av VFU-perioden. Examination sker efter genomförd VFU1 enligt anvisning i kursens studiehandledning. Kursmålen examineras utifrån kriterier gällande studentens tillämpning av sociala och didaktiska kunskaper och förståelser, färdigheter och förmågor samt värderingsförmågor och förhållningssätt. Efter avslutad kurs gör examinator en individuell helhetsbedömning av studentens insatser under VFU:n. I denna bedömning ingår handledarens avslutande bedömning av studentens insatser, men också individuella skriftliga examinationsuppgifter. Examinators bedömning av de individuella skriftliga examinationsuppgifterna sker efter kursens slut. Student som underkänts vid två kurstillfällen i samma kurs har ej rätt att fullfölja utbildningen. Examinationsformer, bedömnings- samt betygskriterier förtydligas i kursens studiehandledning.

Efter genomförd VFU1 förväntas studenten kunna agera i enlighet med skolans värdegrund och att ta initiativ till dialog och samverka med elever och skolans personal samt att inhämta kunskaper om olika delar av verksamheten. Under första VFU:n har studenten möjlighet att formulera sig kring sitt yrkesval och sin utveckling mot en egen professionsidentitet. Studenten ska också under sin VFU1 ha utvecklat förmåga att identifiera och beskriva sätt att genomföra undervisning samt att dessutom leda och genomföra viss egen undervisning med stöd av pedagogiska modeller, anvisat material och handledning.

Studentens andra verksamhetsförlagda utbildning. VFU2 är förlagd till vårterminen under utbildningens tredje år och är på grundläggande nivå. Under VFU2 ska studenten självständigt kunna tillämpa strategier för att i praktiskt pedagogiskt arbete omsätta styrdokumentens värderingar, skrivningar och målformuleringar. Studenten ska relativt VFU1 självständigt och med utgångspunkt i styrdokumentet, planera och genomföra undervisning utifrån verksamhets- och ämnesmål, med beaktande av elevers olika intressen, förmågor och behov. Dessutom ska studenten kunna konstruera mål för den egna professionsutvecklingen med utgångspunkt i såväl beprövad erfarenhet som utbildningsvetenskapliga teorier samt gällande styrdokument. Kursmålen examineras på liknande sätt som under VFU1, det vill säga genom handledarens avslutande bedömning av studentens insatser, individuella skriftliga examinationsuppgifter och det så kallade praxisseminariet.

Den sista verksamhetsförlagda utbildningen, VFU3, ligger under den näst sista terminen i utbildningen och är på avancerad nivå. När studenten har kommit så här långt i utbildningen blir progressionen i programmet tydlig. Studenten förväntas här kunna tillämpa utbildningsvetenskaplig teori och aktuell ämneskunskap på ett självständigt och didaktiskt relevant sätt. Studenten ska också kunna tillämpa verksamhets- och ämnesmål i planering, genomförande och utvärdering av undervisning inom ramen för sitt första ämne (ämne 1). Studenten ska dessutom kunna motivera urval, undervisning och examinationsformer med hjälp av lärandeteorier och erfarenheter, samt analysera och problematisera undervisningen utifrån resultaten. Vidare ska studenten kunna problematisera bedömning och utvärdering av undervisning samt att på vetenskaplig grund analysera den egna didaktisk-metodiska handlingskompetensen. Studentens handledare för VFU3 bedömer på samma sätt som för VFU1 och VFU2 studentens insatser under VFU-perioden, men i kursen ingår även en individuell skriftlig analysuppgift och en examination i form av en digital berättelse. Båda har ett metareflektörande fokus på den egna professionsidentiteten i relation till att planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning. I praxisseminariet fokuseras särskilt erfarenheter kring bedömning som studenterna har gjort under VFU-perioden. Examinator gör därefter en helhetsbedömning av studentens insatser under VFU:n i relation till kursens mål.

Se även exempel under Mål 4 ovan.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

- 6. Visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling.*

Utbildningen till ämneslärare är en yrkesutbildning där de ingående kurserna har en fokuserad och medveten koppling till det kommande läraruppdraget. Kursernas innehåll och litteratur revideras regelbundet för att möta samhällsförändringar och ge insikter i aktuell forskning. Exempelvis har de senaste årens flyktingströmmar påverkat även lärarutbildningen. Utvecklingsarbeten pågår och diskussioner förs, både inom kollegiet och med externa parter, för att möta de utmaningar som det innebär att undervisa nyanlända. Forskningsprojekt har formulerats och forskningsansökningar har skickats in till Skolforskningsinstitutet och Vetenskapsrådet.

Värderingsförmågor och förhållningssätt undervisas och examineras på olika sätt. Studentaktiva undervisningsformer, där också bedömning ingår genom till exempel kamratrespons och examinerande seminarier, förekommer i flera av programmens kurser. Måluppfyllelse av värderingsförmåga och förhållningssätt kommer till uttryck på olika sätt, exempelvis genom värderingsövningar inom den högskoleförlagda delen av programmet. Inom den verksamhetsförlagda utbildningen får studenterna ge uttryck för sina värderingar och sitt förhållningssätt. Här tränas studenternas självkännet och empatiska förmåga. I den andra kursen inom den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU2) är en av examinationsmålen relaterat till studentens värderingsförmågor och förhållningssätt.

Etiska frågor, särskilt tillämpningen av skolans värdegrund, har en central roll redan i den inledande UVK-kursen *Läraruppdraget - eleven, skolan och samhället (U0042P)* genom att läroplanens allmänna del relateras till lärarprofessionen. I ett yrkesetiskt seminarium bearbetas samtliga diskrimineringsgrunder genom föreläsning, gruppsamtal och individuella reflektioner. Sociala, juridiska och specialpedagogiska aspekter på läraruppdraget, liksom likabehandlingsuppdraget och konflikthantering, är centrala i kurserna i specialpedagogiskt ledarskap (P0056P, P0057P). Studenterna får problematisera och diskutera yrkesetiska dilemman. De får analysera och värdera hur sociala och medicinska förklaringsmodeller relaterar till varandra och vilken betydelse lärmiljön har för barn i behov av särskilt stöd. Externa föreläsare bjuds in för att berätta om bland annat våld i nära relationer. Inom de båda kurserna i specialpedagogiskt ledarskap examineras studenterna i ett första steg på hur väl de kan kritiskt granska sociala och medicinska förklaringsmodeller samt deras betydelse för lärmiljön och för elever i behov av särskilt stöd. De ska också kunna beskriva och reflektera över pedagogiska, juridiska och sociala aspekter på elevers utsatthet. I den andra kursen tillfogas att även kunna analysera och värdera detta. Likaså examineras studenterna på hur väl de kan kritiskt granska och värdera begrepp och fenomen rörande normalitet och avvikelse. Det finns också en tydlig progression genom att studenten i den andra kursen ska analysera språkutvecklande arbetssätt och olika språkmiljöer samt värdera deras betydelse för tal-, läs-, skriv- och matematikutveckling för alla elever.

Etiska frågor behandlas ur ett mer filosofiskt och vetenskapligt perspektiv i kursen *Vetenskapsteori - forskningsmetodik och statistik* (F0014P, 7,5 hp). I denna kurs tas grundläggande vetenskapsteoretiska begrepp upp, såsom sanning, tro, goda skäl och kunskap. Vetenskapens målsättningar, problematik och forskningsetik behandlas också. Studentaktivitet är i fokus i kursen. I grupparbeten och i seminarieform får studenterna diskutera dilemman, uttrycka och utbyta åsikter, öva på kritiskt tänkande, ta ställning och öka sin självkänedom.

Konventionen om de mänskliga rättigheterna, barnkonventionen samt perspektiv på hållbar utveckling är en del av skolans värdegrund. Dessa styrdokument återkommer i ämneslärarprogrammet vid ett flertal tillfällen. I UVK-kursen *Skolan och samhället: förr och nu* (U0047N, 7,5 hp) finns konventionerna med i innehållet, såväl i undervisningen som i kurslitteraturen. Skolans roll i ett demokratiskt samhälle behandlas såväl i ett diakront som i ett synkront perspektiv. Inom kursen redogörs för de mänskliga rättigheternas historiska utveckling och uttryck under olika tidsperioder samt för olika teorier och uttolkningar av vad hållbar utveckling är. Ett övergripande mål är att studenterna kritiskt ska kunna granska, värdera och ta ställning i frågor som relaterar till en långsiktig ekonomisk miljömässig och socialt hållbar utveckling. Kursen innehåller praktiska tillämpningar av värdegrundsfrågor. Examination i kursen sker genom tentamen samt inlämning av en skriftlig seminarieuppgift.

Under året har ett pedagogiskt projekt som syftar till att stärka lärares kompetens vad gäller att synliggöra och införliva frågor om hållbar utveckling i utbildningar genomförts. Många forskningsämnen berör också olika aspekter på hållbar utveckling, vilket även kopplas till ämneslärarprogrammet. Exempel på detta är frågor om lärande för hållbar utveckling, förvaltning av naturresurser samt avfallshantering och materialåtervinning.

Ytterligare beskrivningar av måluppfyllelsen ges i del 2 som behandlar respektive ämne.

Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

På genomförandenivån finns i lärarkollegiet en god medvetenhet i bemötande och arbetssätt liksom en medvetenhet om skillnaderna i könsfördelning bland lärarstudenterna. Jämställdhetsperspektivet i vid mening beaktas vid valet av kurslitteratur och studenterna möter lärare som är aktiva forskare inom området. Under våren 2018 har perspektivet kommit allt mer i fokus i lärarkollegiet och diskussioner har förts om likhetstänkande, klass, etnicitet, kön och hur detta påverkar i klassrummet.

I UVK-kurserna är jämställdhets- och likabehandlingsperspektivet framträdande. I UVK-kursen *Skolan och samhället: förr och nu* är jämställdhet ett fokuserat tema inom momentet "Demokrati i teori och praktik" och föreläsningarna inom den utbildningshistoriska delen fokuserar till stor del på pojkars och flickors samt mäns och kvinnors olika möjligheter till utbildning och karriär inom skola och universitet genom historien. Detta examineras sedan genom dels en tentamen, dels genom skriftliga inlämningsuppgifter. Demokrati, mångfald, delaktighet och alla elevers möjligheter och hinder för att nå målen är centralt i kurserna i specialpedagogiskt ledarskap. I de specialpedagogiska kurserna ingår föreläsningar och examinationsuppgifter om likabehandling, jämställdhet och jämlikhet. Diskrimineringsgrunder, trakasserier och kränkande behandling behandlas i ett första yrkesetiskt case-seminarium. Föreläsningar av experter inom olika områden är också ett viktigt inslag i utbildningen. Ett exempel är föreläsningen om "Barn som far illa" där föreläsaren är expert på området inom polisväsendet.

På universitetet finns en organiserad verksamhet, Gender Contact Point, med fokus på jämställdhetsintegrering för forskare, lärare, HR-representanter och representanter för näringsliv. Ett antal lärare från programmet som inkluderar jämställdhetsperspektiv i sin forskning och undervisning deltar regelbundet i träffarna. Institutionen Konst, kommunikation och lärande har även initierat ett långsiktigt arbete med jämställdhet i fokus. En första workshop har ägt rum och den riktades in på fyra olika områden: grundutbildning/avancerad nivå, forskning, organisation och rekrytering. Deltagarna, som representerades av ledningspersoner, lärare, forskare och studenter, arbetade i tvärgrupper med att identifiera problemområden och lösningsförslag, som ska utmynna i konkreta utvecklingsarbeten samt en aktivitets- och handlingsplan. Några exempel på områden som lyftes fram var att studenter tycker att lärare i utbildningen lyfter fram manliga studenter mer än kvinnliga samt att vi behöver arbeta med rekrytering av underrepresenterat kön i utbildningarna. För att möta personalens behov och de förväntningar på studenternas kunnskap som fastställts i examensmålen, har en högskolepedagogisk kurs med fokus på genusmedvetet ledarskap initierats.

Jämställdhetsperspektivet beaktas även i ämneskurserna och redovisas i del 2 av självvärderingstexten. Vi är dock medvetna om skillnader med avseende på hur och i vilken omfattning olika ämnen hanterar jämställdhetsperspektivet. Som ett led i det mer övergripande arbetet med jämställdhetsintegrering vid KKL så ska ett utvecklingsarbete inledas under 2019 i syfte att öka medvetenheten inom samtliga ämnen i ämneslärarutbildningen.

På central nivå är jämställdhetsarbetet integrerat i universitetets verksamhet, genom styrande dokument: universitetets medarbetarpolicy, policy för lika rättigheter och skyldigheter, universitetets anställningsordning och universitetets riktlinjer för lärarrekrytering. Jämställdhetsperspektivet är även integrerat i de LTU-gemensamma högskolepedagogiska utbildningarna. På institutionsnivå görs uppföljning av jämställdhetsperspektivet i form av statistik och styrmått av prefekt. Fakultetsnämnderna vid LTU har fattat beslut om att alla utbildningar ska innehålla något examinerande moment av jämställdhet. I del 2 av

denna utvärdering presenteras hur ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Vid Luleå tekniska universitet finns en handledningsordning för utredning av diskriminerings- och trakasseriärenden. Syftet med detta dokument är att fastställa en tydlig och rättssäker ordning för att utreda och åtgärda diskrimineringar mot anställda och studenter på grund av:

- kön
- etnisk tillhörighet,
- religion eller annan trosuppfattning,
- sexuell läggning,
- funktionshinder,
- könsöverskridande identitet eller uttryck,
- ålder.

Dokumentet avser vidare att bidra till att motverka kränkningar och trakasserier inom universitetet. De som drabbas ska omgående tillhandahållas adekvat stöd.

Universitetet har också på Regeringens uppdrag utarbetat en plan för jämställdhetsintegrering i syfte att uppnå de nationella jämställdhetspolitiska delmålen, där motverkande av könsneutrala studieval, förbättring av kvinnors och mäns genomströmning och motverkande av ojämställda karriärvägar är särskilt prioriterade områden.

Utformning, genomförande och resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp.

Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

För ämneslärarprogrammet gäller generellt att utbildningens utformning och genomförande som helhet är upplagt så att det ska främja studenternas lärande och ta hänsyn till studenternas förutsättningar och behov på så sätt att studenten får möjlighet att slutföra sin utbildning inom planerad studietid. Kontaktvägarna mellan studenter och lärare är korta och viljan att stötta studenter som har svårigheter är god. Det finns en strävan att erbjuda en balans i examinationsuppgifter och jämn arbetsbelastning. Uppföljningen av undervisningen och examinationerna leder till förändringar som gynnar studenterna och därmed genomströmningen. Exempel på detta är när lärare står till förfogande för extra handledningstillfällen och god feedback på inlämningsuppgifter som inte håller måttet, men med handledning kan bearbetas och visa måluppfyllelse. Som stöd till student och lärare finns olika funktioner som studievägledare, studenthälsan, universitetsbiblioteket, huvudutbildningsledare, undervisande lärare, utbildningsledare och examinatore. Studenter som inte klarar sina examinationer erbjuds kontinuerligt om-examinationstillfällen.

Lärarstudenterna har tillgång till studievägledning via en särskild programvägledare. För att i tid fånga upp de studenter som behöver hjälp och stöd görs, främst under årskurs 1, en uppföljning av studenternas studieprestationer. De studenter som studievägledaren bedömer behöver extra stöd kontaktas via mail och erbjuds ett samtal. Studenten återkopplar sedan själv för att boka ett samtal. Studievägledaren hjälper också till med studieplaneringen om en student inte kunnat nå de angivna målen för de kurser som ingår i programmets utbildningsplan och försöker hjälpa studenten att hitta motivation att fullfölja sina studier. Vägledning ges också till studenter som på grund av exempelvis sjukdom eller barnledighet behöver en alternativ utbildningsplan. På universitetet finns också en central stödfunktion för studenter med dokumenterad funktionsvariation. Målet är att alla studenter ska kunna studera på så lika villkor som möjligt. Det pedagogiska stöd som normalt beviljas är tillgång till talböcker, anteckningshjälp av en kurskamrat och förlängd tid vid skriftlig examination. Studenterna kan också vid behov bli beviljade att få använda dator med talsyntes för uppläsning av frågor samt rättstavningsprogram vid skriftlig examination. De kan också få sitta i enskilt rum för att skriva sin tentamen. Lokaler med hörselslinga finns tillgängliga för studenter med hörselnedsättning.

Alla studenter har också tillgång till hjälp via universitetsbibliotekets skivrarverkstad. Biblioteket erbjuder också inspelade föreläsningar och instruktiva texter rörande akademiskt skrivande, söktips och ämnesguider. Denna information läggs in för varje kurs i plattformen Canvas och innehåller följande delar: informationssökning, en inledning, planera sökningen och välj sökord, sök teknik, dokumentera sökningen, granska och värdera, källkritik, vetenskaplig publicering, vetenskaplig artikel, värdera vetenskaplig artikel, hantera referenser och upphovsrätt.

För att tydliggöra för studenten vilka krav som finns för att gå vidare till nästa termin finns så kallade spärrar i form av avklarade kurser eller kurspoäng. Till kurser inom den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU:n) och examensarbetet finns så kallade skarpa förkunskapskrav. Den avgörande faktorn för att studenten ska kunna slutföra sin utbildning inom planerad studietid är dock studiemotivation och förmåga att ta ansvar.

Kvarvaron för studenter på ämneslärarprogrammet vid Luleå tekniska universitet är generellt sett högre än för riket i genomsnitt, även om det varierar både inom de olika ämnena och över tid (se tabell 1 nedan). Procentuellt blir det stora skillnader då det rör sig om relativt få individer. När vi följt upp vad som ligger bakom att en student inte registrerar sig på kurser år två så kan vi inte se någon systematik. Det rör sig, oavsett ämne, om individuella orsaker såsom studieuppehåll för att arbeta ett år, familjeskäl, andra privata skäl och liknande som inte är direkt kopplade till utbildningens innehåll eller genomförande. I vissa fall är det också så att studenten ändrat sig och inte längre vill bli lärare.

KvL2 = Kvarvaro Läsår 2

Nybörjarläsår

		2011/12			2012/13			2013/14		
YPROG		Antal nyb	Antal Kv L2	Andel Kv L2	Antal nyb	Antal Kv L2	Andel Kv L2	Antal nyb	Antal Kv L2	Andel Kv L2
Ämneslärarexamen riket		2 925	1 697	58%	3 491	2 137	61%	3 623	2 286	63%
Ämneslärarexamen totalt LTU		39	29	74%	58	46	79%	91	58	64%
Ämne	Dans	7	6	86%	16	13	81%	6	4	67%
	Matematik	3	2	67%	4	3	75%	1	0	0%
	Musik	15	13	87%	13	11	85%	10	5	50%
	Samhällskunskap	x	x	x	1	1	100%	5	4	80%
	Svenska	14	11	79%	17	12	71%	22	15	68%

KvL2 = Kvarvaro Läsår 2

Nybörjarläsår

		2014/15			2015/16			2016/17		
YPROG		Antal nyb	Antal Kv L2	Andel Kv L2	Antal nyb	Antal Kv L2	Andel Kv L2	Antal nyb	Antal Kv L2	Andel Kv L2
Ämneslärarexamen riket		4 280	2 725	64%	underlag saknas för riket			underlag saknas för riket		
Ämneslärarexamen totalt LTU		103	78	76%	53	34	64%	44	40	91%
Ämne	Dans	11	9	82%	5	5	100%	1	1	100%
	Matematik	9	6	67%	9	6	67%	8	7	88%
	Musik	12	11	92%	8	5	63%	10	9	90%
	Samhällskunskap	5	2	40%	8	5	63%	7	7	100%
	Svenska	14	12	86%	23	13	57%	18	16	89%

Tabell 1. Studenternas kvarvaro läsåret 2 på ämneslärarprogram; för riket, vid LTU, samt för respektive ämne vid LTU. Underlag för riket saknas för åren 2015/16 samt för 2016/17.

Luleå tekniska universitet har formulerat en för alla utbildningar gemensam *Pedagogisk idé* som syftar till att stödja studenternas utveckling till självständiga aktörer. Progressionstanken i LTU:s pedagogiska idé utgår från självständighetstrappan med tre steg. Steg 1: Professionell student – studenten har kompetens att lära att lära, att se målet för utbildningen. Steg 2: Deltagandeaktör – studenten är delaktig i och ansvarig för sin egen utveckling. Steg 3: Självständig aktör – kompetens att verka självständigt inom verksamhetsområdet. Självständighetstrappan ska stödja processen med att problematisera studentens syn på sin utveckling från professionell student till självständighet och professionalism. Målet för LTU:s arbete med pedagogisk idé, relaterad till lärarutbildningens olika delar, är att bidra till att utveckla och att examinera självständiga och kompetenta aktörer, bland annat inom skola och förskola. Pedagogisk idé utgör också grunden för den självvärdering som fakultetsnämnderna genomför vart annat år där utbildningsledaren för respektive program gör skattningar utifrån en modell som är framtaget med utgångspunkt i den pedagogiska idén. Självvärderingen är en del i LTU:s kvalitetssystem. I självvärderingen framgår hur programmet arbetar med, synliggör och examinerar examensmålen. Med självvärderingen lämnas också en målmatris, som utarbetats kollegialt och som visar måluppfyllelsen samt progressionen i programmet. Skattning sker med hjälp av SOLO-taxonomin. Återkoppling av självvärderingen sker programvis av fakultetsnämnden, efter att självvärderingen behandlats i utbildningsutskottet samt i nämnden. I självvärderingen anges hur utbildningen placerar sig inom utvecklingsstegen i universitetets pedagogiska idé. Självvärderingen innehåller även utrymme för att beskriva och värdera utmaningar som inte inryms i den pedagogiska modellen, och som ansvariga särskilt vill lyfta. Slutligen kan självvärderingsmallen innehålla frågor inom fokusområden som fakultetsnämnderna särskilt vill studera närmare vid ett visst tillfälle. Dessa kan således variera från en självvärdering till en annan. Modellen för fakultetsnämndens utvärdering omfattar även kvantitativa data och peer-review studier på utvalda utbildningar. Fakultetsnämnden väljer också, vid behov, ut examensarbeten från program på extern peer review för att säkerställa kvaliteten i relation till examensmålen.

En inte oviktig uppföljning av utbildningen är den som sker genom informella kontakter. Lärarutbildningen i Luleå är relativt liten och kontaktvägarna mellan studenter och lärare är korta, vilket medför att information och synpunkter snabbt når de berörda. Huvuddelen av programmets lärare arbetar på samma institution och god kommunikation lärare emellan underlättar också uppföljning och utveckling på både individuell studentnivå och på programnivå. Uppföljning sker också mer formellt och systematiskt. Varje kurs utvärderas med hjälp av det universitetsgemensamma verktyget EvaSys. Några kurser har utöver detta också en "mittkursutvärdering". Resultaten från EvaSys publiceras och är tillgängliga för studenterna i studentportalen, som alla studenter har åtkomst till. Utvärderingarna diskuteras med studenterna och i kurslärarlaget och leder till förbättringsarbete. Resultat från tidigare kurs- och programutvärderingar presenteras för studenterna vid kursstart och ofta även i direkt dialog med dem som besvarat utvärderingsformuläret. En gång per termin genomförs ett programråd som diskuterar övergripande kvalitets- och utvecklingsfrågor. Resultatet av dessa programråd, liksom andra kvalitets- och utvecklingsfrågor, diskuteras i kollegiet vid månatliga avdelningsmöten där alla lärare deltar. Studenterna har enligt Högskolelagen 2:7 samt Högskoleförordningen 2:14, rätt att vara representerade när beslut ska fattas och i samband med beredning i frågor som har betydelse för utbildningen och studenternas situation. De senaste åren har närvaron av studentrepresentant i KKL:s ledningsgruppsmöten varit mycket god, vilket både uppskattas och uppmuntras.

För att säkerställa kvaliteten och progressionen för hela ämneslärarprogrammet hålls programövergripande möten med lärare, examinatorer och andra berörda. Dessa möten sker utöver de programråd som genomförs. För mötena ansvarar utbildningsledaren för ämneslärarprogrammet. Mötena är ett komplement till programråden och är ett sätt att belysa och fördjupa de frågor som väckts vid programråden. Kvalitets- och utvecklingsfrågor som berör ämneslärarprogrammet som helhet behandlas även vid månatliga avdelningsmöten där all personal deltar. Kvalitetsfrågor berörs därmed på olika nivåer och inom olika former av nätverk och mötesfora.

Ämnesgrupperna träffas regelbundet och kvalitetssäkrings- och utvecklingsarbete bedrivs kontinuerligt med alla lärarkategorier som deltagare. Alla lärare som är inblandade i VFU träffas regelbundet under ledning av ansvarig utbildningsledare för att diskutera VFU-frågor och utveckla VFU-kurserna. VFU-organisationen vid LTU träffar regelbundet huvudmännens VFU-samordnare för en dialog om utvecklingen av VFU. Kollegialt samarbete vid bedömning av studenternas prestationer är vanligt förekommande, liksom diskussioner om skillnaden mellan grund och avancerad nivå och resultaten av examinationerna ger i sin tur input till kvalitetsutveckling. Allt utvecklingsarbete utgår från examensordningen då också hänsyn tas till progressionen av kunskaper och förmågor. Taxonomier (SOLO) används i matriser vid kartläggning av progressionen och diskussioner i utvecklingsarbetet.

Vid Luleå tekniska universitet finns möjlighet att söka medel ur Pedagogisk utvecklingsfond (PUF). Detta har varit betydelsefullt för ämneslärarprogrammet, inte minst vad gäller utvecklingen av examensarbetena och för de generella läraryrkesförmågor som behandlas inom UVK-kurserna. En modell för examensarbetskurserna har utvecklats med stöd från fonden. Modellen bygger på att examensarbetskurserna är organiserade som ämnesvisa handledningsgrupper där studenter och lärare möts. Förutom att effektivisera lärarinsatserna tidsmässigt så har det också inneburit en kvalitetshöjning. Studenterna ges värdefulla möjligheter till kamratrespons och tillgång till handledare med olika kompetenser. Genom sambedömning av studenternas arbeten inför det examinerande seminarier har också studenternas tid och arbetsinsats för att färdigställa uppsatsen minskat avsevärt jämfört med tidigare. Förutom grupphandledningen har varje student också en disputerad handledare som individuellt stöd. Examensarbetet försvaras vid ett offentligt seminarium med en examinator som ordförande. Examinator är inte samma person som handledaren. Ett annat exempel på utvecklingsprojekt, finansierat av den pedagogiska utvecklingsfonden, berör det som kan benämnas "Generella läraryrkesförmågor i pedagogiskt ledarskap" och som främst behandlas i UVK-kurserna. Projektet syftade till att kartlägga, och utveckla progressionen i undervisningen gällande generiska förmågor såsom självständighet, vetenskapligt förhållningssätt, självkännedom, kreativitet, digital kompetens, kommunikationsförmåga, etiskt förhållningssätt och förmåga till samverkan.

Nedan följer några exempel på revideringar som är gjorda efter det att LTU erhållit examenstillstånd för ämneslärarutbildningen 2011 och som visar på vilka grunder som mindre och större revideringar är motiverade. Generellt kan sägas att de ändringar som genomförts syftar till att på ett tydligare sätt spegla målen i högskoleförordningens examensordning för ämneslärarutbildningen samt att säkerställa progressionen. Genomförda förändringar bygger på relevanta teorier och aktuell litteratur. Vissa ändringar har gjorts för att underlätta studiegången. Tillägg har också gjorts i flera av programmets kursplaner för att förbereda studenterna för de samhällsförändringar som har skett, exempelvis genom kurslitteratur och målskrivningar i kursplaner med fokus på nyanlända elever och deras behov samt digitalisering.

Utbildningsplanen för inriktningen matematik-fysik har ändrats vid ett antal tillfällen. En första och relativt omfattande revideringen gjordes kort efter det att LTU erhållit examenstillstånd. Syftet med den revideringen var att säkerställa att studenterna hade nödvändiga förkunskaper i matematik för att klara kurserna i fysik. Inför läsåret 2017/2018 ändrades läsordningen och vissa delar av innehållet i fysikkurserna. Följsamhet till förändringar i gymnasieskolan var syftet för ändringen denna gång. Gymnasieskolans kurs Fysik 3 har tillkommit och den omfattar kunskapsområden inom fasta tillståndets fysik, partikelmodeller för gaser och mer om kvantfysik. Kurserna "Termodynamik och kinetisk gasteori" samt "Elektroteknik och elfältteori" har därför lagts till i utbildningsplanen som en anpassning till skolans styrdokument. Även inom matematik har kurser utvecklats som en anpassning till innehållet i gymnasieskolans matematik, exempelvis kopplat till de nationella tilläggen om undervisning i programmering. Sammantaget har förändringarna i både utbildningsplan och kursplaner inneburit ett omfattande arbete med avseende på innehåll och progression. Det har i sin tur inneburit ett fördjupat samarbete och en ökad tydlighet med avseende på rolluppdelning mellan de två institutionerna som ger inriktningen matematik-fysik.

Svenskämnet har sedan läsåret 2016/2017 helt nya kursplaner med nya kurskoder för samtliga kurser, vilket har medfört att utbildningsplanen har ändrats för den del av programmets inriktningar som omfattar svenska. Anledningarna till förändringarna var framförallt att progressionen skulle tydliggöras och säkerställas. Därför användes SOLO-taxonomin konsekvent i målformuleringarna och examinationerna gick från att vara mer deskriptiva till att vara mer analytiska. Professionsperspektivet skulle också tydliggöras. Det innebär bland annat att ett ämnesdidaktiskt perspektiv går som en röd tråd genom, och därmed håller ihop, utbildningen. Innehållet fokuserar också svenskläraryrollen, inte bara svenskämnets innehåll. Digitalisering och andra förändringar som påverkar kommunikation i dagens medielandskap behövde få ett tydligare utrymme. Svenskämnets helhet snarare än dess delar skulle förmedlas av utbildningen som en helhet.

Under senaste året har nya kurser utvecklats inom bland annat musik och dans. Kursmålen har setts över, examinationsformerna har utvecklats och betygskriterier har förtydligats. Revideringen av kurserna förväntas innebära fördelar med avseende på examination. Vidare har ett utvecklingsarbete genomförts för att stärka det vetenskapliga skrivandet i inriktningen musik-musik. Några kurser inom den utbildningsvetenskapliga kärnan har också vidareutvecklats, bland annat har det specialpedagogiska perspektivet synliggjorts. I kurserna i engelska har några mindre justeringar gjorts som exempelvis att lägga ut större block av ett specifikt ämnesinnehåll. Kursernas omfattning och placering i utbildningen motsvarar bättre kursmålen krav på progression inom ämnet.

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

EvaSys är ett webbaserat enkätverktyg för undersökningar och utvärderingar som hela LTU använder. Kursvärdering sker efter varje avslutat kurstillfälle. Med systemet är det möjligt att kombinera både webbenkäter och pappersenkäter, vilket också görs. Vid kursutvärderingarna används ett färdigt frågebatteri men möjlighet finns att också lägga till programspecifika punkter. Kursutvärderingar publiceras offentligt så alla kan ta del av dessa. Om resultat från uppföljningar och utvärderingar leder till åtgärder återkopplas dessa till studenterna, undervisande lärare i kursarbetslaget, examinator och avnämare. Det är vanligt att åtgärder sker genom direktkontakt mellan lärare och student. Analys sker också i ämnes- och områdesgrupperna och eventuella åtgärder för utveckling kan initieras. Detta sker bland annat via programråd eller andra träffar där studenter, representanter för fältet och personalen deltar.

Programråd genomförs regelbundet minst en gång per termin. Vid dessa tillfällen deltar ibland, förutom studenter, lärare och yrkesverksamma lärare, utbildningsbevakare som utsetts av studentkåren. Huvudutbildningsledare och utbildningsledare återkopplar till lärarna som arbetar i programmet vid avdelningsmöten eller andra lämpliga forum som tidigare angetts, allt enligt utarbetade rutiner för återkoppling.

Nöjd Studentindex (NSI) är ytterligare ett instrument för att mäta och följa upp kvaliteten på ämneslärarprogrammet. Nöjd Studentindex (NSI) genomförs genom en elektronisk enkät som ställs till samtliga programstudenter från och med deras tredje termin, samt till de som läser fristående kurs minst tredje terminen i följd och minst 7,5 hp per termin. Enkäten skickas ut till samtliga programstudenter på grundnivå från termin tre och uppåt, programstudenter på avancerad nivå och alla som läste fristående kurs och varit terminsregistrerade i tre terminer när utsökningen gjordes.

LTU deltar i ett omfattande samarbete mellan universitet och högskolor som utbildar lärare, lärarkonventet, som bland annat genomför en enkätundersökning med frågeställningar inom följande områden: a) utbildningens betydelse för yrkesutövningen, b) medverkande individers nuvarande arbetssituation, och c) omdömen om utbildningen. Syftet är att mäta kvaliteten på utbildningarna genom att låta före detta studenter värdera den utbildning de själva genomgått två år efter examen. LTU ligger generellt bra till när det gäller studenternas omdöme om yrkesrelevans. Det har också visat sig att lärosätet har åtgärdat bristområden som framförts, exempelvis när det gäller området bedömning och betyg. Undersökningen kompletterar lärosätets andra utvärderingar och bidrar till att man i utbildningsutskottsarbetet identifierar styrkor och utvecklingsområden. Fakultetsnämnden vid LTU tar med sig synpunkterna i sin interna kvalitetsutvärdering där återkoppling och dialog sker med respektive lärarutbildningsprogram.

Slutligen ska kårernas arbete nämnas. Luleå Studentkår består av sex sektioner som tillsammans representerar studenternas intressen på universitet. De arbetar för att studenternas utbildning ska hålla högsta kvalitet, för att studenterna ska ha en trygg och inspirerande studiemiljö samt att studenterna ska ha möjlighet att bygga upp ett rikt socialt liv utanför studierna.

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Skolan har genomgått ett antal reformer under de senaste decennierna som har haft stor betydelse för lärarprofessionen. Likaså har samhällsutvecklingen påverkat lärares arbete. Ämneslärarutbildningen förbereder studenterna på förändring i arbetslivet på olika sätt genom utbildningen. Ett exempel på en viktig kompetens som lärare behöver för att möta alla de krav och förväntningar som ställs på skolan är förmågan att tolka styrdokument, vilket bland annat behandlas i UVK-kursen *Skolan och samhället: förr och nu*. För att kunna omsätta aktuell forskning i praktiken så behöver studenterna generella kunskaper men också specifika kunskaper om skolutveckling som behandlas i UVK-kursen *Läraryupdraget: skolutveckling och bedömning av lärande på vetenskaplig grund*. Förändringar i arbetslivet hanteras också i ämneskurser (se del 2).

Forskarskola

I början på 2019 startar en forskarskola med fokus på praktisk forskning. Minst åtta doktorander kommer att ingå i forskarskolan som till hälften finansieras av LTU och till hälften av Region Norrbotten och två skolhuvudmän. De externa parterna är representerade i forskarskolans styrgrupp. Som en del av institutionstjänstgöringen kommer doktoranderna göra uppdrag som de externa parterna är med och formar.

Regionalt samverkansråd

LTU har tillsammans med Norrbottens kommuner påbörjat ett arbete för att bilda ett regionalt samverkansråd för att stärka samarbetet mellan skolhuvudmän och lärarutbildningarna med fokus på forskning och utveckling. I ett första steg har en arbetsgrupp bildats. Gruppen består av företrädare från fyra skolhuvudmän, två representanter från Norrbottens kommuner samt två representanter från LTU. Planen är att bilda ett samverkansråd och skriva en verksamhetsplan inför läsåret 2019/2020.

ULF-avtal

LTU har anmält intresse och ska inom kort skriva avtal med Umeå universitet för deltagande i försöksverksamhet som ska bidra till utveckling, lärande och forskning i samverkan. Avtal ska även skrivas med skolhuvudmän som vill samverka med LTU. Försöksverksamheten är ett regeringsuppdrag som fyra lärosäten fått och som ska undersöka former för samverkan. Deltagande i försöksverksamheten erbjuder unika möjligheter till erfarenhetsutbyte och möjlighet att både pröva och utvärdera olika former av samverkan.

Övningsskoleprojektet

LTU har blivit utvald att delta i ett nationellt projekt med övningsskolor och övningsförskolor. Syftet är att höja kvalitén i VFU:n, men också att bidra till samverkan med skolhuvudmän för att utveckla både skola och lärarutbildning. Från och med höstterminen 2014 har ett antal studenter på ämneslärarprogrammen genomfört sin verksamhetsförlagda utbildning i övningsskolor där en tätare samverkan mellan LTU och verksamheterna kan ske. Skolhuvudmän som deltar i projektet har under perioden tagit emot ett större antal lärarstudenter. De utvalda skolorna har hög andel behöriga lärare med handledarutbildning och har också utmärkt sig genom att visa på en kvalitetsmedveten kultur och en vilja att utveckla verksamheten tillsammans med LTU:s lärarutbildning. Samarbetet har bland annat inneburit nätverksträffar, seminarieverksamhet och workshops.

Det har också inneburit att lärarutbildningen fått ta del av värdefulla synpunkter från deltagare i handledarutbildningen som LTU ger för verksamma lärare som handleder studenter under VFU. Skolor som inte deltar i övningsskoleprojektet erbjuds på liknande sätt att delta i aktiviteter som sker på LTU, men det är betydligt svårare att nå ut till de som inte ingår i projektet. Projektet avslutas under 2019 så LTU har påbörjat diskussionen med skolhuvudmän för att möjliggöra en fortsättning som integreras i den ordinarie verksamheten, till exempel genom avtal med partnerskolor.

Alumnverksamhet

Ett annat sätt att hålla kontakt med det omgivande samhället är genom tidigare studenter, så kallade alumner. Alumnätverket är ett inflytelserikt nätverk med över 30 000 personer som har läst på universitetet. Genom alumnverksamheten ges avnämare ytterligare möjligheter att bidra med synpunkter och förslag på programutveckling – allt för att möta skolans behov. Alumner kan med sin kompetens anmäla sitt intresse om att bli mentorer för studenter eller för att komma och föreläsa om sitt arbete.

Career Center

Career Center erbjuder stöd till studenter som vill öka sin attraktivitet på arbetsmarknaden. Career Center anordnar olika typer av event som sommarjobbets dag, lunchföreläsningar och karriärdagar. Studenterna kan få tips och värdefulla idéer på hur de kan hitta jobbannonser och hur de kan förbättra sina framträdanden vid exempelvis intervjuer. Studenterna kan också få hjälp med hur man skriver ett CV och ansökningsbrev men även hur de kan granska sitt CV.

LTU Business AB

LTU Business AB arbetar, i nära samverkan med LTU, för att skapa en mer effektiv tjänste- och produktutveckling för företag och organisationer. Deras uppgift är att hjälpa modiga ledare att hitta nya kunskaper och insikter som leder till en hållbar förbättring i samhället. De vill hjälpa individer att bättre lyckas med att hitta snabba och säkra vägar mot en målbild.